

Lausunto

27.02.2026

VN/5137/2022-OM-229

Ehdotus uudeksi valmiuslaiksi; työryhmän mietintö

Väestön välttämättömän toimeentulon turvaaminen ja sosiaaliturvan muutokset

12 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Eläkkeensaajien Keskusliitto EKL ry sekä Eläkeläiset ry, myöhempänä EKL ja Eläkeläiset eivät yhdy mietinnön ehdotukseen koskien valmiuslain 85 §:n esitystä, jonka perusteella sosiaalivakuutusetuuksien ja sosiaaliavustusten ja muiden lakisääteisen vakuutusjärjestelmän piiriin kuuluvien etuuksien maksamista voitaisiin lykätä enintään kuuden kuukauden ajan, etuus tai avustus voitaisiin maksaa enintään 50 prosentilla alennettuna.

Eläkkeensaajia elää Suomessa yli 1,6 miljoonaa, joten eläkkeiden maksatuksen lykkäys puoleksi vuodeksi eväisi merkittävän osan toimeentulosta erittäin kookkaalle osalle kansasta. Tämän myötä valmiuslain 85 § käyttöönotto voidaan katsoa olevan liian laaja vaikutukseltaan.

Vaikka laki takaisi edelleen kansaneläkkeeseen verrattavan toimeentulon, ei sen voida katsoa olevan riittävä kriisitilanteessa. Jo nykyisellään kansaneläkkeen määrä ei ole mittava, mutta aikana, jolloin kustannuksia voidaan olettaa esimerkiksi omaehtoisen evakuoinnin tai oman kodin turvallisuuden lisäämisen myötä tulevan, uudistus vaarantaisi pitkäksi aikaa eläkeläiskotitalouksien turvallisuutta. Eläkkeet eivät ylipäätään ole suoraan verrattavissa sosiaaliturvaan, sillä yhä kasvava osa suomalaisten eläkkeistä maksetaan vakuutus pohjaisena ja vastikkeellisena työeläkkeenä.

Kritisoimme myös merkittävästi pykälän toimintamekanismin muutosta, jossa poistettaisiin etuuden maksajan yksilöllinen harkinta. Uuden muotoilun perusteella pykälää sovellettaisiin kaikkiin etuudensaajiin. Olemme huolissamme siitä, voiko uusi muotoilu olla uhka etuudensaajien yhdenvertaiselle kohtelulle, eli voisiko jollain etuutta myöntävällä taholla olla mahdollisuus jatkaa etuuden maksamista, mutta jollain toisella taholla ei.

Kriisiaikana eläkeläisten toimeentulon turvaaminen ei voi valmiuslain uudistuksen perusteella olla esitetyn mukaisessa mittakaavassa keskeytettävissä kolmeksi kuukaudeksi tai lykättävissä pahimmillaan yhteensä jopa puolen vuoden ajaksi. Valmiuslain soveltamista vaativan kriisin aikana kansalaisten taloudellinen toimeentulo on äärimmäisen olennaista säilyttää mahdollisimman pitkälti kansalaisten turvallisuuden sekä yhteiskunnan toimivuuden kannalta, mikä puolestaan vahvistaa sekä ulkoista että sisäistä turvallisuutta.

Huomautamme, että nykyisellään valmiuslaki tarjoaa mahdollisuuden lykätä eläkkeen maksamisen tai alentaa sen tasoa korkeimmillaan 50 % kolmen kuukauden ajaksi. Näkemyksemme mukaan tämän tulisi olla riittävä määräitys valmiusvastuiksi. Mietinnön ehdotus maksimiajan pidentämisestä kuuteen kuukauteen herättää vähintään hämmennystä, sillä epäilemme, että pidennetty aika ei tarjoa parempaa valmiutta.

Huomautamme myös erityisesti työeläkkeiden osalta, että työeläkevarallisuus ei ole katsottavissa julkisen talouden varallisuudeksi kokonaisuutena, sillä se perustuu lakisääteisiin eläkemaksuihin ja -vastuisiin. Eläkekertymälle on myös määritetty omaisuudensuoja, jonka välillistäkin heikentämistä emme voi hyväksyä edes kriisitilanteessa. Korkeintaan tilanteessa, jossa maksuliikenne on merkittävästi häiriintynyt, voimme kuvitella tarvetta työeläkkeiden maksamisen lailliselle keskeyttämiselle. Emme voi hyväksyä, että esimerkiksi laillisesti maksatus voitaisiin keskeyttää tai lykätä laajamittaisen maahantulon myötä.

EKL ja Eläkeläiset yhtyvät Sisäministeriön eriävään mielipiteeseen, jonka perusteella varsinkaan laajamittaisen maahantulon perusteella valmiuslain 85 § ei voida soveltaa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutuksen turvaaminen

14 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

EKL ja Eläkeläiset eivät hyväksy sosiaali- ja terveydenhuollon ja koulutuksen, etenkin niiden poikkeamien lisäämistä uuden mietinnön mukaisesti. Mietinnössä jätetään määrittelemättä, miten 96 § mukaisesti sosiaali- ja terveystalouden palvelujen koskevat poikkeukset olisivat. Tämän myötä yhdyimme Sisäministeriön eriävään mielipiteeseen, jonka perusteella toimivaltuuksia ei voida soveltaa laajamittaisesta maahantulosta johtuvien poikkeusolojen hallitsemiseksi. Näkemyksemme mukaan laajamittaisen maahantulon, välineellistetyn tai ei, aikanakin sosiaali- ja terveystalouden palvelut on voitava

järjestää normaaliolojen lainsäädännön ja perustuslain vaatimalla tapaa. Nykyisellään lainsäädäntöä voidaan muuttaa eduskunnan päätöksellä, jos joitain palveluita halutaan merkittävästi muuttaa.

Työryhmän mietintö

Muut työryhmän mietintöä koskevat yleiset huomiot:

Laajalle valmiuslain käyttöönotolle tulee olla merkittävä kynnyks, sillä sektorikohtaisia turvallisuus- ja varmistautumistoimenpiteitä voidaan jo nykyisellä muulla lainsäädännöllä toteuttaa. Esimerkkinä tästä on vuonna 2025 hyväksytty niin sanottu rajalaki, jolla pyrittiin torjumaan välineellistettyä ja liiallista rajanylitystä ja maahantuloa. Tämän lainsäädännön puitteissa jo nykyisellään riskejä voidaan torjua.

Ehdotetun valmiuslain muutoksen muodostama mahdollisuus väestön toimeentulon ja eläkkeiden maksuvalmiuden määrittämisen suhteen on ongelmallinen. Se tarkoittaisi liian huomattavaa työkalua valtioneuvostolle määritellä tilanteet, joissa Suomessa asuvien perustuslain 19 § mukaista toimeentuloa ja hyvinvointia voitaisiin valmiuslain puitteissa rajoittaa.

Kaikkiaan mietinnön mukaisen valmiuslain uudistuksen muutokset kriisiajan sosiaaliturvaan eivät herätä luottamusta etenkin ikääntyneen väestön keskuudessa.

Lykkäykset, leikkaukset ja keskeytykset kohdistuisivat haastavien olosuhteissa ihmisiin, joiden hyvinvointia ei oletettavasti pystyttäisi turvaamaan riittävässä määrin ylipäättään. Kriisien aikana ikääntynyt, etenkin liikkumakyvyltään rajoittunut, henkilö on altteimmillaan kriisin vaikutuksille. Pelkäämme, että tällä valmiuslain muutoksella kyseistä alttiutta pahennetaan entisestään.

Kivinen Eero
Eläkkeensaajien Keskusliitto EKL ry

